

O USO DO TEMPO FUTURO NOS SERVICIOS INFORMATIVOS DOS MEDIOS DE COMUNICACIÓN GALEGA

RAMÓN NOVO
Servicio de Traducción. TVG.

Introducción

Coa presente exposición intento mostra-la utilización inmoderada da opción verbal do futuro sintético, para expresar gramaticalmente unha acción que está por chegar.

Reduci-lo ámbito de uso de formas que expresan unha acción de algo vindeiro ós servicios informativos obedece ó feito de que hai que cortar por algún lado para evitar, ben omisións ou descoidos, ben caer na casuística; no marco da información é infrecuente atopalo concepto de futuridade unido a matices como *mandato*, *probabilidade* ou *sorpresas*.

O modelo de lingua sobre o que se realiza a reflexión é o galego actual, aínda que por obvias razóns non se pode prescindir do complemento dunha perspectiva diacrónica.

O apoio de exemplos é integramente extraído de material que sae tódolos días polas antenas ou no papel.

Consideracións

Polo xeral, máis da metade dos feitos noticiais ten referencias temporais nun futuro máis ou menos próximo. Á vista destas cifras podemos facer unha idea da relevancia da cuestión aínda que só sexa polo aspecto cuantitativo.

Nos medios de comunicación galega a referencia do español é ineludible por canto representa, dun lado, a única base de datos operativa hoxe no ámbito dunha parte considerable da información; así por riba, a produción exclusivamente galega redúcese pouco menos ca ó traballo dos reporteiros e á información que provén dos organis-

mos institucionais; o resto recíbese a través de axencias de información e dos outros medios de comunicación. Doutro lado, o avance do proceso de normalización do noso idioma vai lento, e non é doado, polo que sexa, establecer rexistros. Certo é que os medios de comunicación se prestan óptimos como vehículos de difusión dunha pauta, pero o labor de establecela e fixala correspóndelle á sociedade.

O concepto de futuro

O futuro é, por natureza, incerto e hipotético e só existe na imaxinación. Ábrese, pois, un longo emprego estilístico a ese tempo de verbo, precisamente porque o futuro é intuído como algo dependente de contingencias fortuítas, algo que está fóra do realizable agora, fóra do poder decisorio, fóra da visualización inmediata como ser. Resumiríamos dicindo que o futuro é o *poder ser*. De aí que a substancia verbal para expresar estes contidos sexa mínima no modo da realidade, fronte á extensa serie de tempos de pasado. Esta redución, non obstante, é só aparente, xa que os matices, mesmo na incerteza, son múltiples: a entoación, o apoio doutras partículas na secuencia, a habilitación de estruturas e algún outro recurso encárganse de ir recortando o que doutra maneira quedaría incompleto e susceptible de interpretacións. Nin que dicir ten que a característica fundamental da linguaxe humana é podelo expresar todo con palabras.

Do latín ó romance

O valor do futuro pilla pouco campo na parcela dos sistemas verbais romances: escasamente cadanseus dous tempos, un simple e outro composto, no indicativo e no subxuntivo, e rendibilidade da maioría dos cales é minúscula, fronte á ampla gama de pasados, que admiten, pola súa natureza, outros tipos de flexión.

Se nos remontamos á época do latín clásico observamos que as diferentes formacións do tempo futuro constituíron unha fraqueza no sistema que ía acompañada por inercias semánticas. No proceso de substitución daquelas formas por outras novas hai un período de tempo en que conviven; no seguinte estadio, a forma que triunfa faille reber á outra. A alteración semántica prodúcese por un desvío no emprego que inicialmente é imperceptible e non se chega a considerar mutación semántica -a natureza mesma do futuro conduce a este desvío-. A significación foise adaptando ás novas necesidades de expresión, máis complexas, consecuencia dos cambios das condicións socio-culturais.

Así, mentres que o latín coidado, que parece ser que servía de vehículo entre as camadas sociais dun nivel cultural máis elevado, se servía das formas sintéticas, a caste popular foilles dando preferencia ás formas perifrásticas ata o punto de callaren de tal maneira, que se chegaron a impoñer sobre das outras. A perífrase era máis complexa, pero aproximaba máis cá forma reducida.

Fórmulas verbais de apoio

Para o valor absoluto de acción vindeira respecto ó tempo e de realidade canto ó modo -enténdase *modo indicativo*-, a estrutura do sistema verbal do galego dispón dunha forma orgánica con manobrabilidade suficiente para expresa-lo que sexa que teña que ver cunha acción futura. Preséntaselle, xustamente por esta lixeireza semántica, unha grande competencia de formas que apuntan con maior precisión en diversos contidos semánticos. Estas formas proveñen do conxunto do propio sistema verbal, incluídas as perífrases.

Vexamos algúns *contrapesos* que se establecen na estrutura do verbo para apoia-la vaguidade da forma orgánica de futuro. Estas fórmulas posúen potencialmente poder para expresar, segundo os casos, unha acción futura de maneira máis puntual.

1. A perífrase de futuridadade IR + INF.

A certeza, sempre relativa no futuro pero operativa, pódese marcar: *Unión leiteira normanda entra a formar parte de Larsa cunha contribución inicial de 1.200 millóns de pesetas. Deste xeito, os gandeiros van poder cobra-lo que lles adebeda a empresa.* A perífrase *ir + inf.* está capacitada para mostra-la certeza na sincronía do galego de hoxe. O sentido é outro, se dicimos: *Unión leiteira normanda entra a formar parte de Larsa cunha contribución inicial de 1.200 millóns de pesetas. Deste xeito, os gandeiros poderán cobra-lo que lles adebeda a empresa,* onde a opinión pública se fai eco de sospeitas, que poden, ou non, chegarse a producir. Isto, evidentemente, supón algunha dificultade, pero nunca unha traba lingüística; o idioma ofrece esta posibilidade real; cómpre aproveitala. Con todo e eso, pode haber susceptibilidades de interpretación.

O contexto, noutros casos, facilita o labor: *A pesar de que George Bush tentou centra-la atención do electorado na crise do Golfo, (...) todo parece indicar que os republicanos van perder representantes nestes comicios.*

2. O presente de futuro

O presente de futuro ou presente prospectivo consiste nun uso dislocado do presente, cando está clara unha referencia temporal de posterioridade; ademais, non engade valor semántico ningún.

A propiedade de versatilidade temporal que ofrece o *tempo presente* permite suxerir un futuro próximo. Conscientes da existencia dun *presente psicolóxico* e un *presente cronolóxico*, cando dicimos *O próximo luns asínase un acordo entre a Xunta e a dirección da empresa nacional Bazán (...)*, o *asinamento* está ó alcance; é, máis que posible, certo, e o receptor concíbeo así.

No caso de que a referencia temporal -adverbios de tempo ou locucións frásticas equivalentes- estea implícita, non ofrece ningún problema de substitución e é recomendable o uso do presente. *O Parlamento europeo debate mañá en Estrasburgo un informe contra a xenofobia e o racismo en Europa.*

3. O presente de subxuntivo

Tendo en conta a afinidade modal que presenta o subxuntivo co futuro de indicativo, tampouco convén descarta-lo uso do subxuntivo no canto do futuro: *Os primeiros resultados non se van coñecer ata esta madrugada, pero é case seguro que o partido democrata conserve e incluso aumente a súa cómoda maioría no Congreso e no Senado*, por *Os primeiros resultados non se coñecerán ata esta madrugada, pero é case seguro que o partido democrata conservará e incluso aumentará a súa cómoda maioría no Congreso e no Senado.*

4. Outras perífrases de futuro

Aínda que menos rendible cá perífrase *ir + inf.*, a formación *haber + inf.* tamén pode aparecer nalgúns casos para expresa-la futu- ridade con connotacións de obrigación: *Desta cuestión habemos falar hoxe con representantes deste organismo*, no canto de *Desta cuestión falaremos hoxe con representantes deste organismo.*

O estilo

Nunha redacción coidada recoméndase o uso do futuro unica- mente cando proporcione algo á noticia. Utiliza-lo futuro en vez do presente equivale a transforma-lo certo en posible. A acumulación de

futuros é igualmente reprobable. *Aínda que non se especificou en que consistirán estes proxectos, sábese que en Bazán se construírán buques para un país nórdico e tamén se comezará en breve a facer unha serie de embarcacións para a Mariña española.* O estilo faise así moi pesado.

Outra consideración que non convén olvidar en medios de comunicación é a actualidade. A utilización do presente de futuro contribúe a empraizar unha acción vindeira nun presente máis próximo e, daquela, máis interesante neste momento. A implicación co oínte ou co lector é maior. Da outra maneira, o que se fai é empraizar-lo noticiable ó momento en que se produce. O tempo presente dos verbos é moi útil para dar vigor e sensación de actualidade ás narracións.

Un caso particular

Nalgunhas ocasións o redactor válese da técnica do estilo indirecto para explicar algo que dixo unha persoa. Cando se trata de transcribir palabras textuais sobre linguaxe xurídica, adoitan aparecer-las formas orgánicas do futuro: *Empresas e produtores non se poñen de acordo sobre a táboa bacteriolóxica que establece que leite ten dereito á prima e cal deberá ser penalizado.* Nestes casos hai matices de obrigación; a idea de *deber ser* é immanente á futuridade. É recomendable manter estas formas.

Conclusión

Xa vimos procedementos tanto ou máis válidos que considera a gramática do galego, que ofrecen opcións ás formas flexionais de futuro, e tamén vimos casos de usos específicos cos que, conforme á súa natureza, cómpre sermos tallantes.

Para concluir, non é ocioso, antes ben constitúe o punto de partida desta pequena exposición, recorda-lo papel que desempeñan as preferencias dos propios usuarios. A lingua viva recomenda usos moi concretos en cada caso. Non podería ser outro o final desde o momento en que a normalización soporta hoxe, en tanto que é un proceso, sólidas e xustas realidades, camiño do restablecemento definitivo do idioma.